

**TURUN
YLIOPISTO**

Katso, mitä minä tein!

Omien vaatteiden ompelun, toimijuuden ja vastarinnan yhteen kietoutuminen 2000-luvun
länsimaisissa kulutusyhteiskunnissa

Sosiaalitieteiden
kandidaatintutkielma

Laatija:
Pinja Piitulainen

30.04.2026
Turku

Turun yliopiston laatu järjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu
Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

Kandidaatintutkielma

Oppiaine: Sosiaalitieteet

Tekijä: Pinja Piitulainen

Otsikko: Katso, mitä minä tein! – Omien vaatteiden ompelun, toimijuuden ja vastarinnan yhteen kietoutuminen 2000-luvun länsimaisissa kulutusyhteiskunnissa

Ohjaaja(t): VTT Minna Tuominen

Sivumäärä: 23 sivua

Päivämäärä: 30.04.2026

Omien vaatteiden ompelu on 2000-luvulla saavuttanut yhä enemmän suosiota länsimaalaisten käsityöharrastajien keskuudessa, vaikka valmiit vaatteet ovat ennätyksellisen helposti ja suhteellisen edullisesti saatavilla. Tässä kandidaatintutkielmassa tutkin sitä, miten omien vaatteiden tekeminen kietoutuu toimijuuteen sekä millä tavoin se näyttäytyy vastarinnan muotona länsimaisia kulutuskulttuureja kohtaan. Tutkimuksen teoreettisena viitekehyksenä hyödynnän Banduran (1977, 1982, 2001, 2012, 2013) sosiokognitiivista teoriaa sekä McNayn (2016) kuvailemaa feminististä toimijuuskäsitystä. Vastarinnan ilmenemistä tarkastelen enemmän aineistolähtöisesti. Tutkielmani tavoitteena on hahmotella omien vaatteiden ompelun mahdollistamaa toimijuutta ja vastarintaa 2000-luvun länsimaisissa yhteiskunnissa.

Tutkielma on muodoltaan kirjallisuuskatsaus, mutta aineiston jäsentämiseen ja kuvailuun olen hyödyntänyt monipuolisesti laadullista sisällönanalyysia. Aineisto koostuu yhdeksästä tieteellisestä artikkelista, jotka tarkastelevat pääasiassa länsimaalaisten naispuolisten ompelijaharrastelijoiden kokemuksia. Tutkittavat ovat iältään 18–91-vuotiaita mikä osoittaa, että ompelu ei ole ainoastaan iäkkäämpien harrastus.

Tulokset viittaavat siihen, että omien vaatteiden ompelu koetaan yksilötasolla usein palkitsevaksi, voimaannuttavaksi ja toimijuutta vahvistavaksi toiminnaksi – erityisesti naisten keskuudessa. Ompelu lisää päätäntävaltaa omaan kehoon ja pukeutumiseen liittyen ja tukee kokemusta omasta osaamisesta ja itsenäisyydestä. Toisaalta osa vastaajista tuo esiin myös taitojen riittämättömyyden ja erilaisten ulkoisten esteiden aiheuttamat toiminnan rajoitukset, jotka ovat tuottaneet kielteisiä kokemuksia. Harrastuksen jatkumisen kannalta keskeisiksi asioiksi nousevatkin muiden tarjoama tuki sekä ompeluyhteisöt, jotka mahdollistavat mahdollisuuden sosiaaliseen vuorovaikutukseen ja oppimiseen. Ompelu näyttäytyy aineistossa lisäksi vastarinnan muotona. Ompeluharrastajien kertomuksissa omien vaatteiden tekeminen kytkeytyy erityisesti massatuotannon, pikamuodin ja kulutuskulttuurin kritiikkiin.

Nämä havainnot osoittavat, että ompeluharrastus on merkityksellinen sekä yksilö- että yhteisötasolla. Yksilötasolla se mahdollistaa tyylikkäiden ja hyvin istuvien vaatteiden tekemisen erilaisille kehoille, johon valmisvaateteollisuus ei useinkaan kykene. Yhteisötasolla ompeluharrastajien muodostamat ryhmät toimivat vuorovaikutuksen, vertaistuen ja oppimisen ympäristöinä, joissa samanmieliset voivat kannustaa toisiaan irtaantumaan vaatteiden massatuotannosta tekemällä vaatteita itse.

Avainsanat: Ompeleminen, toimijuus, kulutusyhteiskunta, kulutuskulttuuri, feminismi

Sisällysluettelo

1	Johdanto	1
2	Toimijuus ja kulutus vaatteiden tekemisen kontekstissa	3
2.1	Toimijuus	3
2.1.1	Albert Banduran sosiokognitiivinen teoria	3
2.1.2	Feministinen toimijuuskäsitys	5
2.2	Kulutussyhteiskunta ja kulutuskulttuuri	6
2.2.1	Vaatteiden kulutus(kulttuuri) feministisessä diskurssissa	7
2.3	Aiempi tutkimus toimijuudesta vaatteiden tekemisen kontekstissa	8
3	Tutkimusasetelma	10
3.1	Tutkielman tavoitteet ja tutkimuskysymykset	10
3.2	Tutkimusmenetelmät	10
3.3	Tutkimusaineisto	11
3.4	Tekoälyn käyttö tutkielmassa	13
4	Toimijuus ja vastarinta omien vaatteiden ompelun kontekstissa	15
4.1	Käsitys omasta pystyvyydestä ja vaikutusmahdollisuuksista	15
4.2	Henkilökohtaisen toimijuuden, läheistoimijuuden ja kollektiivisen toimijuuden ilmeneminen ompeluharrastuksessa	16
4.3	Omien vaatteiden tekeminen vastarintana kulutuskulttuuria kohtaan	17
4.4	Omien vaatteiden tekeminen feministisestä näkökulmasta	19
5	Johtopäätökset	21
	Lähteet	24
	Liitteet	28
	Liite 1. Analyysin koodikirja	28
	Liite 2. Käytetyt hakulausekkeet ja lisäkäsitteet	30

1 Johdanto

Länsimaiset yhteiskunnat ovat pitkälti rakentuneet kulutuksen ja jatkuvan kasvun ihanteisiin, jotka kuitenkin ovat ristiriidassa maapallon rajallisten resurssien kanssa. Muotiteollisuus, erityisesti pikamuotiteollisuus, on muodostunut keskeiseksi osaksi länsimaista kulutuskulttuuria. Tähän teollisuudenalaan liittyvät ympäristölliset, terveydelliset ja eettiset ongelmat ovat laajalti tunnistettuja (esim. Mishra, 2025; Rebbani, 2026; Tolkki, 2025). Pikamuodin alhainen hinta, helppo saatavuus, vaatteiden heikompi laatu sekä lyhentyneet muotitrendisyklit lyhentävät vaatteiden käyttöikää ja kannustavat kuluttajia hankkimaan vaatteita ilman todellista tarvetta.

On arvioitu, että vuoteen 2030 mennessä maailmanlaajuinen vaate- ja jalkineiteollisuus kasvaa tuotannoltaan ja kulutukseltaan 102 miljoonaan tonniin, mikä vastaa yli 500 miljardia t-paitaa (Global Fashion Agenda [GFA] & Boston Consulting Group [BCG], 2017, s. 8; GFA ym., 2019, s. 2). Samanaikaisesti vaatejätteen määrän ennustetaan kasvavan 148 miljoonaan tonniin vuodessa (GFA & BCG, 2017, s. 12), mikä havainnollistaa muotiteollisuuden tuotanto- ja kulutusmallin kestättömyyttä. Monet kuluttajista saattavat kokea omien kestävien kulutusvalintojensa olevan hyödyttömiä, vaikka tutkimusten mukaan pikamuotiteollisuudesta irtaantumisella tai ainakin valmiiden vaatteiden kulutuksen vähentämisellä on merkittävä vaikutus vaatetuotantoon (Durrani, 2018, s. 1; Neumann ym., 2020).

Ylikulutukseen ja muotiteollisuuden ongelmakohtiin liittyvien huolien takia kestävän kehityksen toimintamallit ja tee se itse -kulttuuri (*do it yourself* eli DIY) ovat nousseet länsimaisten kuluttajien suosioon erityisesti 2010-luvulla (esim. Haavisto-Kurki, 2022; Pizzo, 2022). Muotiin ja pukeutumiseen liittyvät valinnat eivät ole vain taloudellisia ja ekologisista, vaan ne kietoutuvat tiiviisti sosiaaliseen todellisuuteen: pukeutumisen kautta rakennetaan ja ilmaistaan yksilöllisiä identiteettejä sekä niihin liittyviä arvoja (Alshayeb, 2025).

Vaatteiden ompeleminen näyttäytyy 2000-luvun länsimaissa poikkeuksellisen harrastuksena, sillä valmiiden vaatteiden saatavuus on historiallisen korkeaa. Juuri tästä syystä ompelu tarjoaa hedelmällisen näkökulman tarkastella yksilöiden mahdollisuuksia käyttää päätäntävaltaa omaan kehoon ja pukeutumiseen liittyvissä kysymyksissä, neuvotella kulutuskulttuurin normeista sekä rakentaa toimijuutta suhteessa vallitseviin taloudellisiin ja kulttuurisiin rakenteisiin.

Tässä tutkielmassa tarkastelen omien vaatteiden ompelua nimenomaan länsimaisessa 2000-luvun kontekstissa, jossa monille vaatteiden tekeminen paitsi työnä myös harrastuksena näyttäytyy etäisenä. Tutkielman tavoitteena on hahmottaa, miten vaatteiden ompeleminen kietoutuu toimijuuteen ja vastarintaan yksilö- ja yhteisötasolla kulutuskeskeisissä yhteiskunnissa. Vaikka käsitöitä – erityisesti neulomista – on tarkasteltu aiemmassa tutkimuksessa monipuolisesti, omien vaatteiden ompelun ja toimijuuden välistä suhdetta länsimaisessa nykyaikaisessa kontekstissa on tutkittu vain rajallisesti.

2 Toimijuus ja kulutus vaatteiden tekemisen kontekstissa

2.1 Toimijuus

2.1.1 Albert Banduran sosiokognitiivinen teoria

Tarkastelen toimijuutta tutkielmassani Albert Banduran (1977, 1982, 2001, 2012, 2013) sosiokognitiivisen teorian kautta. Bandura (2012, s. 349) kuvailee toimijuutta sellaiseksi, että yksilö vaikuttaa minkä tahansa tapahtuman kulkuun omalla toiminnallaan. Banduran (2013, s. 334) mukaan toimijuuden ydin perustuu yksilön käsitykseen omasta pystyvyydestään (*self-efficacy*) eli uskomukseen siitä, että hän kykenee vaikuttamaan omaa elämäänsä muovaaviin tapahtumiin. Vahva pystyvyysusko kannustaa yksilöä toimimaan, kun taas heikko pystyvyysusko saa ihmiset välttelemään hankalaksi koettuja tehtäviä, mikä puolestaan rajoittaa heidän toimintaansa ja vaikutusvaltaansa elämäänsä.

Kuvassa 1 olen hahmottanut minäpystyvyyden rakentumista ja sitä, miten se kytkeytyy toimijuuteen. Banduran (1977) mukaan minäpystyvyys rakentuu neljän osa-alueen varaan: hallinnan kokemukset (*mastery experiences*) eli omat aikaisemmat onnistumiset ja epäonnistumiset, sijaiskokemukset (*vicarious experiences*), sanalliset vahvistukset (*verbal persuasion*) sekä fysiologiset ja affektiiviset tilat (*physiological and emotional arousal*).

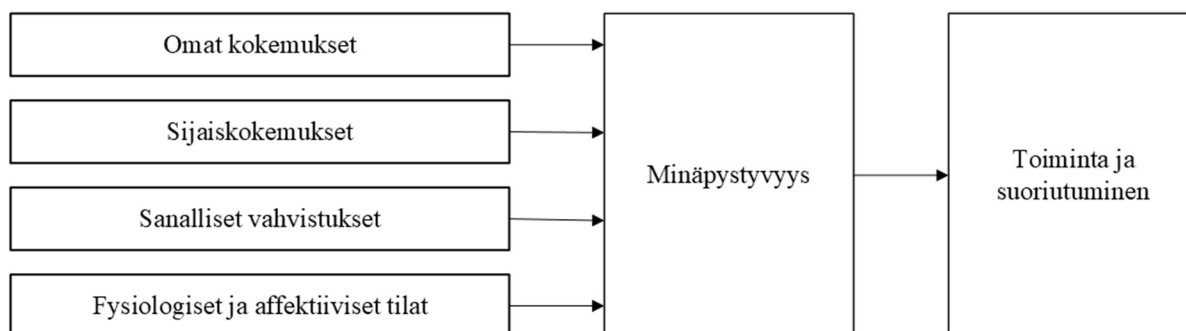
Omat kokemukset muodostavat merkittävimmän minäpystyvyyden lähteen, sillä henkilökohtaiset onnistumiset ja epäonnistumiset antavat yksilölle suoraa palautetta hänen osaamisestaan ja vaikuttavat siten hänen käsitykseensä omasta pystyvyydestään (Bandura, 1977, s. 195).

Sijaiskokemukset perustuvat puolestaan muiden toiminnan ja suoriutumisen havainnointiin. Banduran (1977, s. 197) mukaan yksilö voi vahvistaa omaa pystyvyysuskoaan näkemällä, kuinka toiset selviytyvät haastavista tehtävistä. Sijaiskokemukset vaikuttavat yksilön minäpystyvyyteen merkittävästi erityisesti silloin, kun roolimallit saavuttavat myönteisiä tuloksia nimenomaan sinnikkyuden ja pitkäjänteisyyden avulla (Bandura, 1977, s. 197).

Esimerkiksi muiden samantasoisten ompelijoiden seuraaminen sosiaalisessa mediassa voi kannustaa yksilöä tarttumaan samankaltaisiin ompeluprojekteihin, joita hän olisi aluksi voinut jännittää. Näin sosiaalinen ympäristö vaikuttaa keskeisesti siihen, millaisia toiminnan malleja yksilö pitää mahdollisina ja tavoiteltavina.

Bandura (1977, s. 198) kuvaa sanallisten vahvistusten viittaavan ulkopuolisten antamaan kannustavaan ja rakentavaan palautteeseen, joiden tarkoituksena on tukea yksilön uskoa omaan pystyvyyteensä. Hän korostaa, että vaikka sanallinen palaute ei ole yhtä vaikuttavaa kuin omakohtaiset kokemukset, se voi silti rohkaista yksilöä aloittamaan tai jatkamaan toimintaa, jota hän pitää vaikeana. Esimerkiksi läheisten ja kokeneempien ompelijoiden antamat kehu vahvistavat yksilön uskoa omiin taitoihinsa ja tarjoavat tukea haastavien ompeluvaiheiden keskellä.

Minäpystyvyyden neljäs osa-alue liittyy fysiologisiin ja affektiivisiin tiloihin eli kehon reaktioihin ja emotionaalisiin kokemuksiin, joita yksilö tulkitsee suhteessa omaan osaamiseensa (Bandura, 1977, s. 198). Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että vahvaa minäpystyvyyttä kokeva yksilö tulkitsee kehon reaktiot ja tunnetilat luonnollisena vireystilan nousuna, mikä auttaa keskittymään tehtävään. Heikompa minäpystyvyyttä kokeva saattaa puolestaan tulkita samat tuntemukset merkkeinä riittämättömästä osaamisesta, mikä voi johtaa vastaavien tehtävien välttelyyn jatkossa. Vaatteiden ompelun kontekstissa tämä osa-alue ei kuitenkaan ole yhtä merkityksellinen kuin muut, joten en sisällytä tätä tulevaan analyysiini.

Kuva 1: Minäpystyvyyden rakentuminen ja linkittyminen toimijuuteen Banduran (1977) teoriassa.

Bandura (2013, s. 333) jakaa teoriassaan toimijuuden kolmeen muotoon: henkilökohtaiseen toimijuuteen (*individual/personal agency*), läheistoimijuuteen (*proxy agency*, Kauppila ym., 2015, s. 43) sekä kollektiiviseen toimijuuteen (*collective agency*). Bandura (2013, s. 333) korostaa kuitenkin, että yksilöt tarvitsevat kaikkia kolmea toimijuuden muotoa selviytyäkseen arjessa kulttuurisesta kontekstistaan riippumatta. Henkilökohtaisen toimijuuden kautta ihmiset käyttävät vaikutusvaltaansa sellaisiin asioihin, joihin he voivat suoraan vaikuttaa. Vaatteiden tekemisen ja ompelun kontekstissa henkilökohtainen toimijuus ilmenee silloin, kun yksilö tekee itsenäisesti päätöksiä, ratkaisee ongelmia ja saa vaateen valmiiksi omalla osaamisellaan ja toiminnallaan.

Sen sijaan läheistoimijuuden kautta yksilöt käyttävät vaikutusvaltaansa muihin, joilla on resursseja, keinoja ja tietoa toimia, varmistaakseen haluamansa lopputuloksen (Bandura, 2013, s. 333). Toisin sanoen läheistoimijuuden keskeisenä ideana on saada muut toimimaan puolestaan, kun yksilön omat kyvyt ja resurssit eivät riitä. Läheistoimijuutta hyödynnetään esimerkiksi silloin, kun yksilö ei osaa tehdä tarvittavia muokkauksia vaatteeseen, jotta hän saisi siitä itselleen sopivan. Tällöin hän pyytää apua kokeneelta ompelijalta, joka auttaa ja opastaa kriittisissä kohdissa.

Kollektiivisen toimijuuden kautta yksilöt voivat yhdistää tietonsa, taitonsa ja resurssinsa sekä toimia yhdessä saavuttaakseen haluamansa tavoitteen (Bandura, 2013, s. 333). Tämä toimijuuden muoto tulee esiin erityisesti ompelupiireissä ja työpajoissa, jossa yksilöt tarjoavat asiantuntemustaan ja tukevat toistensa oppimista ja tavoitteita. Ryhmätoiminta tarjoaa mahdollisuuksia ratkaista haasteita ja saavuttaa tavoitteita, joita yksittäiset osallistujat eivät välttämättä pystyisi saavuttamaan ilman jaettua tietoa ja kollektiivista panosta.

2.1.2 Feministinen toimijuuskäsitys

Monet tutkijat (esim. Clarke, 2020, s. 132; Thompson, 2022, s. 1; Martindale & McKinney, 2020, s. 566) tuovat esille, kuinka etenkin kotona tehtäviä käsitöitä on historiallisesti pidetty toimintana, joka on yleistä tai jopa odotettua naisilta. Toimijuutta on täten hedelmällistä tarkastella myös feministisen näkökulman kautta, jolloin ompeleminen ja omien vaatteiden tekeminen on mahdollista sijoittaa laajempaan kulttuuriseen ja poliittiseen jatkumoon. Feministisessä kirjallisuudessa on kritisoitu perinteisiä toimijuuskäsityksiä siitä, että ne kuvittelevat toimijan autonomiseksi subjektiksi, joka on irrallaan materiaalisista, kulttuurisista ja yhteiskunnallisista rajoitteista (McNay, 2016). Sukupuolittuneet valtarakenteet, normit ja sosiaaliset instituutiot muokkaavat kuitenkin yksilöiden mahdollisuuksia toimia, ja historiallisesti onkin tunnustettua, että naisiin ja muihin alistettuihin ryhmiin nämä rajoitukset ovat vaikuttaneet merkittävästi.

Feministinen teoria korostaa lisäksi toimijuutta eräänlaisen vastarinnan muotona (McNay, 2016). Toimijuuden ei tarvitse perustua normien suoranaiseen hylkäämiseen, vaan yksilöt voivat toimia sosiaalisten normien ja kulttuurin raamien sisällä vaihtoehtoisilla tavoilla. McNay (2016, s. 40) kuvailee kuitenkin, että joidenkin tutkijoiden mukaan vastarinnan idea on sidoksissa länsimaiseen ajatteluun. Tällöin se sulkee ulkopuolelle naiset, jotka elävät uskonnollisissa ja hengellisissä yhteiskunnissa ja rakentavat merkityksellisiä identiteettejä noudattamalla hallitsevia kulttuurinormeja sen sijaan, että toimisivat niitä vastaan.

Banduran sosiokognitiivinen teoria ja feministinen toimijuuskäsitys täydentävät toisiaan luontevasti. Vaikka Banduran teoria painottaa yksilön pystyvyyden kokemuksia ja tavoitteellista toimintaa, hän tuo esiin myös kollektiivisen toimijuuden eli ryhmien kyvyn toimia yhdessä. Feministisen näkökulma painottaa erityisesti sitä, miten yksilöllinen ja kollektiivinen toimijuus ovat kietoutuneet sukupuolittuneisiin sosiaalisiin ja kulttuurisiin rakenteisiin. Kun näitä kahta lähestymistapaa tarkastelee rinnakkain, vaatteiden tekeminen näyttäytyy sekä henkilökohtaisena oppimisen ja osaamisen vahvistumisen paikkana että osana laajempaa kulttuurista jatkumoa. Joissakin tilanteissa se voi olla myös tapa kyseenalaistaa kulutusyhteiskunnan odotuksia ja tuoda esiin vaihtoehtoisia tapoja toimia.

2.2 Kulutusyhteiskunta ja kulutuskulttuuri

Sassatelli (2020) luonnehtii kulutusyhteiskuntaa yhteiskuntamuodoksi, jossa päivittäisiä tarpeita tyydytetään hyödykkeiden avulla. Hyödykkeet ovat tuotteita tai palveluita, jotka joko välittömästi tai välillisesti tyydyttävät ihmisten tarpeita (Tieteen termipankki, 2026). Nyky-yhteiskunnassa on huomionarvoista kuitenkin se, että yhä suurempi osa hyödykkeistä vastaa pikemminkin ”näennäisiin” kuin välttämättömiin tarpeisiin. Martindale ja McKinney (2020b, s. 34) kuvaavat, miten nykyajan tuottajakuluttaja (*prosumer*) keskittyy kulutustoiminnassaan individualismiin ja itsensä toteuttamiseen eikä niinkään perustarpeisiin.

Vaatetrendit ilmentävät erityisen selvästi näitä näennäisiä ja jatkuvasti uusiutuvia tarpeita. Bandura (2013) sivuaakin, kuinka muotiteollisuus nojaa voimakkaasti sijaisvaikutukseen (*vicarious influence*), jonka mukaan ihmiset omaksuvat käyttäytymistapoja, tunteita ja asenteita tarkkailemalla muita ja kuulemalla näiden kokemuksista. Myös kulutusrakenteet vahvistavat tätä ilmiötä. Esimerkiksi Suomen Tekstiili & Muoti (2025) raportoi, että naiset ostavat ja kuluttavat vaatteita miehiä enemmän, mikä osaltaan selittää, miksi muotiin liittyvä markkinointi kohdistuu naisiin voimakkaammin. Kuluttajien valinnat eivät siis synny tyhjiössä, vaan ne rakentuvat sosiaalisten mallien, normien ja markkinoinnin seurauksena.

Sekä Arnould ja Thompson (2005, s. 869) että Southerton (2011, s. xxix) viittaavat Don Slaterin kulutuskulttuurin määritelmään, jonka mukaan ”kulutuskulttuuri on yhteiskunnallinen järjestely, jossa eletyn kulttuurin ja sosiaalisten resurssien välinen suhde – toisin sanoen merkityksellisten elämäntapojen sekä niitä kannattelevien symbolisten ja materiaalistien resurssien välinen yhteys – välittyy markkinoiden kautta.” Kulutuskulttuuri voidaan näin ymmärtää sosiaalisesti järjestelmäksi, jossa identiteetit ja sosiaaliset suhteet muotoutuvat

pitkälti kulutukseen ja kulutusvalintoihin kytkeytyvien merkitysten kautta. Kulutusvalinnat heijastavat täten yksilön arvoja, elämäntapaa ja taloudellisia mahdollisuuksia.

Lisäksi Mercadal (2021) tuo esiin, kuinka kulutuskulttuurissa väheksytään todennäköisemmin yksilöitä, jotka eivät kykene tai halua kuluttaa vallitsevien sosiaalisten normien mukaisesti. Samalla on kuitenkin olemassa ryhmiä, jotka sekä tarkoituksellisesti että tarkoittamattaan poikkeavat kulutuskulttuurin odotuksista. Tutkielmassani tarkastellut ompeluharrastajat edustavat juuri tällaisia kulutuskulttuurin normeista tarkoituksellisesti irtautuvia toimijoita. Omien vaatteiden tekeminen voidaankin nähdä vastarintana länsimaista kulutusyhteiskuntaa ja -kulttuuria kohtaan, mutta on oleellista huomioda, että kaikki käsityötoiminta ei ole vastarintaa ja sitä tehdään myös muista syistä.

2.2.1 Vaatteiden kulutus(kulttuuri) feministisessä diskurssissa

McRobbie (1997, s. 84) on jo varhain tuonut esiin, että muotiteollisuus on pääosin naisvaltainen niin työntekijöiden kuin kuluttajienkin näkökulmasta. Pelkästään tämän takia muoti voidaan nähdä olennaisena feministisenä kysymyksenä. Muoti- ja vaateiteollisuudessa erityistä huolta ovat herättäneet kehittyvissä maissa työskentelevien, erityisesti naistyöntekijöiden heikot työolosuhteet, minkä seurauksena monet ongelmasta tietoiset kuluttajat ovat ryhtyneet boikotoimaan työvoimaa riistäviä vaateketjuja (McRobbie, 1997; Wallenberg, 2024).

Feministit ovat lisäksi nostaneet esiin pikamuotiteollisuuden merkittävät ympäristövaikutukset. Kestävän kehityksen näkökulmasta valmiiden vaatteiden tuotantoa ja kulutusta tulisi vähentää huomattavasti, ja muotialalla työskentelevät feministit ovatkin varsin yksimielisiä siitä, että vaatteiden kierrätys ja kiertotalouteen perustuvat toimintamallit eivät riitä, vaan koko järjestelmä on rakennettava uudelleen (Wallenberg, 2024, s. 194). Wallenberg (2024, s. 195) esittääkin ensisijaiseksi muutosaskeleeksi irtaantumisen halpa- ja pikamuodista sekä ”kulutusajattelusta” (*”consumptionism”*), mikä osaltaan vähentäisi kysyntää ja sitä kautta myös tuotantoa.

Wallenbergin (2024, s. 185) mukaan muotia on feministisissä piireissä pidetty yhtenä mekanismina, joka ylläpitää naisten voimattomuutta ja esineellistää heitä. Tämän vuoksi osa feministeistä on pyrkinyt purkamaan pukeutumiseen ja ulkonäköön liittyviä normeja vastustaakseen sekä patriarkaalisia että kapitalistisia konstruktioita, jotka määrittävät (hetero)normatiivista naiseutta (Wallenberg, 2024, s. 185). Wallenberg (2024, s. 191)

korostaa kuitenkin, ettei muotia tule nähdä yksinomaan riistokapitalismin ja ”pakkokulutuksen” muotona, sillä pukeutuminen voi toimia myös välineenä normien kyseenalaistamiselle ja vastustamiselle.

2.3 Aiempi tutkimus toimijuudesta vaatteiden tekemisen kontekstissa

Ompelun sijasta neulominen on ollut tutkijoiden kiinnostuksen kohteena ja sitä onkin tarkasteltu useista näkökulmista (Bain, 2016, s. 57, 59; Kaipainen & Pöllänen, 2025, s. 2). Tutkimuskohteina ovat olleet muun muassa neulomisen käsityöaktivismiin eli kraftivismiin (*craftivism*) liittyvät toimintatavat, sen merkittävyys vapaa-ajan harrastuksena sekä siihen liittyvät feministiset merkityksenannot (Bain, 2016, s. 57; Clarke, 2020, s. 120; Hackney, 2013, s. 170). Lisäksi vaatteiden näkyvää tai näkymätöntä paikkausta (*mending*) on käsitelty uudemmassa tutkimuskirjallisuudessa (esim. Durrani, 2018; McGovern & Barnes, 2022; Sekules, 2025).

Beth (2023) on tarkastellut käsitöiden merkitystä rauhoittavana vapaa-ajan harrastuksena, vastarintaa tuottavana aktiviteettina, yhteisöjä yhteen tuovana toimintana sekä identiteetin rakentajana. Hän mainitsee käsitöiden aktivistisesta ulottuvuudesta ja siitä, kuinka nimenomaan naiset ovat hyödyntäneet käsitöitä tuodakseen esille tyytymättömyytensä marginalisoitujen ryhmien epätasa-arvoiseen kohteluun. Käsityöaktivismi tuokin esille kollektiivisen toimijuuden muodot. Artikkelissa sivutaan myös käsitöihin liittyvää henkilökohtaista toimijuutta ja siihen linkittyviä kokemuksia toisin toimimisesta.

Jefferies (2016) on tarkastellut sitä, miten naiset ovat käyttäneet erilaisia käsityön muotoja keinona rakentaa yhteisöjä, ilmaista poliittisia ja feministisiä näkemyksiä sekä tuoda esiin naisten kokemuksia. Hän kuvaa, kuinka käsityöt ovat yhdistetty perinteisesti naiseuteen ja sijoitettu taidemaailman marginaaliin, mutta toisaalta sitä, miten se on kääntynyt vastarinnan ja aktivistisen toiminnan välineeksi. Myzelev (2009) on analysoinut neulomisen yhteyttä feministisiin teemoihin, identiteetin rakentamiseen sekä sivunnut käsityöharrastusta vastarintana kulutuskulttuuria kohtaan. Molemmissa artikkeleissa kuvataan henkilökohtaisen ja kollektiivisen toimijuuden muotoja yleisesti käsitöiden kontekstissa.

Omien vaatteiden tekemisen kietoutumista toimijuuteen on tarkasteltu jonkin verran länsimaisen kontekstin ulkopuolella. Esimerkiksi Mahama Atchulo (2025) on tarkastellut toimijuutta Kenian vaatemarkkinoilla, joissa suurin osa vaatteista tuodaan ulkomailta. Hän osoittaa, että kuluttajat, myyjät ja ompelijat muokkaavat vaatteiden kokoa ja istuvuutta

paikallisten mieltymysten mukaisiksi. Näiden käytäntöjen kautta paikalliset toimijat neuvottelevat asemastaan globaalissa pukeutumis- ja vaatetusjärjestelmässä ja luovat vaatteille uusia merkityksiä. Lisäksi Vilarinho ja Christiaans (2020) ovat tutkineet afrikkalaisten ompelijoiden roolia identiteetin rakentumisessa. He osoittavat, että vaatteiden tekeminen ja muokkaaminen voivat toimia merkittävinä toimijuuden, identiteetin rakentamisen ja yhteisöllisen voimaantumisen muotoina afrikkalaisissa kaupungeissa ja yhteisöissä.

3 Tutkimusasetelma

3.1 Tutkielman tavoitteet ja tutkimuskysymykset

Tutkielmani tavoitteena on analysoida sitä, millainen merkitys vaatteiden tekemisellä on koettuun toimijuuteen kulutuskeskeisissä länsimaisissa yhteiskunnissa asuvien ompeluharrastajien keskuudessa. Ensimmäinen tutkimuskysymykseni on, miten omien vaatteiden tekeminen kietoutuu toimijuuteen 2000-luvun länsimaisissa kulutusyhteiskunnissa. Tarkastelen vaatteiden tekemistä sekä yksilöllisenä itseilmaisuna ja kyvykkyyden kokemuksena että toimintana, jonka kautta voidaan haastaa vallitsevia kulutuskäytänteitä ja -arvoja. Lähestyn tätä kysymystä Albert Banduran (1977, 1982, 2001, 2012, 2013) sosiokognitiivisen toimijuusteorian kautta, jota olen täydentänyt feministisellä toimijuuskäsityksellä.

Toimijuus ei kuitenkaan ole irrallaan yhteiskunnallisista rakenteista, vaan se kietoutuu myös kulttuurisiin normeihin ja odotuksiin. Kulutuskeskeisissä yhteiskunnissa nämä rakenteet ohjaavat voimakkaasti yksilöiden valintoja, mutta voivat samalla synnyttää erilaisia vastarinnan muotoja. Toisen tutkimuskysymykseni kautta tarkastelen sitä, millä tavoin omien vaatteiden tekeminen näyttäytyy vastarinnan muotona länsimaisia kulutuskulttuureja kohtaan. Omien vaatteiden tekeminen voidaan näin ymmärtää arkipäiväisenä mutta merkityksellisenä tapana kyseenalaistaa massakulutukseen, pikamuotiin ja kauneusstandardeihin liittyviä normeja.

3.2 Tutkimusmenetelmät

Tutkielmani on muodoltaan kirjallisuuskatsaus. Salminen (2023, s. 4) kuvailee sitä menetelmäksi, jossa ”tehdään ’tutkimusta tutkimuksesta’”. Kirjallisuuskatsauksen tarkoituksena ei ole pelkästään referoida aiempaa tutkimusta, vaan tavoitteena on vertailla aineistoja keskenään ja luoda niiden tietojen ja aukkojen pohjalta laajempia päätelmiä aiheesta (Kangasniemi ym., 2013, s. 6; Salminen, 2023; Vilkkä, 2024).

Salminen (2023, s. 7–8) on jakanut kirjallisuuskatsauksen tyypit kuvailevaan kirjallisuuskatsaukseen, systemaattiseen kirjallisuuskatsaukseen ja meta-analyysiin. Näistä esitetyistä muodoista olen valinnut kuvailevan kirjallisuuskatsauksen, joka on yksi yleisimmistä kirjallisuuskatsauksen tyypeistä. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus voidaan jakaa vielä narratiiviseen, kartoittavaan ja integroivaan katsaukseen.

Näistä alatyypeistä olen valinnut narratiivisen kirjallisuuskatsauksen, sillä olen koonnut yhteen ja kiteyttää aikaisempia tutkimuksia ja muodostaa niiden pohjalta oman analyysini tutkittavasta ilmiöstä. Narratiivinen kirjallisuuskatsaus on metodisesti kevyin kirjallisuuskatsauksen muodoista (Salminen, 2023, s. 8) ja sopii täten tutkielmaani aikarajoituksen vuoksi. Narratiivinen kirjallisuuskatsaus ei kuitenkaan ole yhtä systemaattinen kuin muut kirjallisuuskatsauksen menetelmät (Salminen, 2023; Vilka, 2024), mutta tämän tiedostaen ja aikarajoituksen puitteissa olen pyrkinyt käymään mahdollisimman monipuolisen aineiston läpi.

Olen hyödyntänyt tutkielmassani laadullista sisällönanalyysiä aineiston jäsentämisen, tarkastelun ja ilmiöiden kuvaamisen helpottamiseksi. Sisällönanalyysi on edennyt kahden tutkimuskysymyksen mukaisesti eri painotuksin. Ensimmäisen tutkimuskysymyksen eli toimijuuden tarkastelun osalta analyysi on ollut pääasiassa teorialähtöistä ja teoriasidonnaista. Olen tarkastellut aineistoa Banduran (1977, 1982, 2001, 2012, 2013) sosiokognitiivisen teorian pohjalta ja käyttänyt teoriaa aineistolöydösten tulkinnan apuna. Tämä teoreettinen viitekehys on tarjonnut ennalta määritellyn käsitteistön ja analyysikategoriat. Koodikirjan (ks. liite 1) pääluokat perustuvatkin Banduran toimijuusteorian keskeisiin osa-alueisiin eli minäpystyvyyteen ja sen rakentumiseen sekä toimijuuden kolmeen muotoon.

Toisen tutkimuskysymyksen eli vastarinnan ilmenemisen analyysissa olen yhdistänyt teoriasidonnaisen ja aineistolähtöisen sisällönanalyysin. Tarkastelen vastarintaa ensisijaisesti feministisestä näkökulmasta, mutta olen samalla jättänyt tilaa aineistosta esiin nouseville ja ennakoimattomille havainnoille. Banduran teoriaan pohjautuvien analyysipääluokkien lisäksi muodostin erillisen ”muut koodit” -luokan, jonka avulla oli mahdollista tunnistaa ja analysoida toisen tutkimuskysymyksen kannalta merkityksellisiä teemoja. Olen koodannut aineiston Nvivo-sovelluksen avulla.

3.3 Tutkimusaineisto

Tiedonhakua varten muodostin pääkäsitteiksi ”ompeleminen”, ”toimijuus” ja ”kulutuskulttuuri”. Hyödynsin Merriam-Websterin sanakirjaa, YSO-palvelun englanninkielistä hakua ja EBSCO:n Sociology Thesaurus -tietokantaa löytääkseni mahdollisimman paljon tarkennettuja ja aiheeseen liittyviä hakutermejä. Olen listannut liitteeseen 2 lopulliset hakulausekkeet pääkäsitteiden mukaisesti. Aineistotyypeiksi hyväksyin pelkästään vertaisarvioituja tieteellisiä julkaisuja, tieteellisiä (oppi)kirjoja sekä kansallisten

organisaatioiden ja riippumattomien tutkimuslaitosten raportteja ja tilastoja. Käyttämäni tietokantoja olivat Volter, Scopus, Web of Science sekä EBSCO:n tietokannat.

Rajasin tarkastelun ulkopuolelle sosiologian ja sen lähitieteiden ulkopuolelle jäävät aineistot. Lähitieteiksi olen määritellyt aineistot sosiaalipolitiikan, taloussosiologian, sosiaalipsykologian, psykologian, antropologian, valtio-opin, taloustieteen ja historian aloilta. Kysymyksenasetteluni on rajannut sellaiset aineistot pois, jotka käsittelevät omien vaatteiden tekemistä sekä pukeutumiseen liittyvää toimijuutta muina ajankohtina kuin kulutusyhteiskunnan aikakautena. Olen halunnut tarkastella aikaa 1990-luvulta eteenpäin, jolloin pikamuoti ja valmiiden vaatteiden suosio lähti nousuun. Olen rajannut ulkopuolelle myös tilkkutöitä käsittelevät artikkelit, sillä ne eivät yleensä liity vaatteidentekoon, vaikka ne käsittelevätkin toimijuuden ilmentymistä.

Olen valinnut tarkasteluun yhdeksän tieteellistä artikkelia, jotka ovat luonteeltaan laadullisia tutkimuksia. Löysin osan julkaisuista tietokannoista ja osan taas tarkasteltavien artikkeleiden lähdeluetteloista. Olen esitellyt tutkimukseni pääaineiston tarkemmin taulukossa 1.

Valitsemisani aineistoissa korostuu erityisesti naisompelijoiden kokemukset, vaikka ompelua harrastavat myös miehet ja muunsukupuoliset. Pidän mahdollisena, että nimenomaan tekstiilikäsitöihin liitetty naisellisuus saattaa tuntua vieraannuttavalta miehille, minkä takia harrastuksen julkituominen ja siitä kertominen voi tuntua vaivaannuttavalta.

Taulukko 1: Kirjallisuuskatsauksen aineisto

Tutkimuksen tekijät, vuosi ja nimi	Tutkimuksen sisältö ja tietoa tutkittavista	Metodologiset valinnat
Bain, J. (2016). "Darn right I'm a feminist...Sew what?" The politics of contemporary home dressmaking: Sewing, slow fashion and feminism.	Tarkastelee sitä, millä tavoin vaatteiden ompeleminen kietoutuu feministisiin teemoihin. Tutkimusaineisto perustuu 1 951 blogipostaukseen.	Kriittinen diskurssianalyysi
Clarke, N. A. (2020). Exploring the role of sewing as a leisure activity for those aged 40 years and under.	Tarkastelee alle 40-vuotiaiden ompelua harrastavien naisten syitä sille, miksi he harrastavat ompelua vapaa-ajallaan. Tutkittavia (n=73) on yhteensä 11 eri maasta.	Temaattinen analyysi
Hackney, F. (2013). Quiet activism and the new amateur: The power of home and hobby crafts.	Tarkastelee sitä, miten käsityöt toimivat aktivismin muotona harrastelijoille. Hackney käsittelee aihetta historiallisesta näkökulmasta ja peilaa kahden yhdysvaltalaisen nykypäivän käsityöharrastajan haastatteluja menneeseen.	Tulkinnallinen laadullinen analyysi

Tutkimuksen tekijät, vuosi ja nimi	Tutkimuksen sisältö ja tietoa tutkittavista	Metodologiset valinnat
Kaipainen, M. & Pöllänen, S. (2021). Garment sewing as a leisure craft.	Tarkastelee suomalaisten ompelua harrastavien naisten syitä sille, miksi he ompelevat itselleen vaatteita. Tutkittajat ovat iältään 19–91-vuotiaita, mutta keskimäärin yli 60-vuotiaita.	Laadullinen sisällönanalyysi
Kaipainen, M. & Pöllänen, S. (2025). Why don't they sew anymore? — Exploring the decline of home garment sewing.	Tarkastelee pääasiassa ikääntyneiden suomalaisten käsityöharrastajien syitä sille, miksi he eivät enää tee omia vaatteitaan. Tutkimus perustuu samaan aineistoon, jonka tutkijat ovat keränneet vuonna 2021.	Laadullinen sisällönanalyysi
Martindale, A. & McKinney, E. (2020a). Self-sewn identity: How female home sewers use garment sewing to control self-presentation.	Tarkastelee sitä, millainen merkitys omien vaatteiden ompelemisella on naisten itsensä esittämiseen (<i>"presentation of self"</i>). Tutkittavat (n=15) ovat iältään 22–31-vuotiaita, eri etnisiin ryhmiin kuuluvia ja englannin kieltä puhuvia naisia.	Temaattinen analyysi
Martindale, A. & McKinney, E. (2020b). Why do they sew? Women's motivations to sew clothing for themselves.	Tarkastelee 20–40-vuotiaiden ompelua harrastavien naisten perusteluja tehdä itselleen vaatteita. Tutkittavat (n=15) ovat englantia puhuvia yhdysvaltalaisia ja kanadalaisia naisia.	Temaattinen analyysi
Thompson, E. (2022). Labour of love: Garment sewing, gender, and domesticity.	Tarkastelee sitä, miten kotiompelu on sukupuolittunutta nykyajan länsimaisessa kontekstissa. Tutkittavat (n=31) ovat 18–81-vuotiaita kanadalaisia naisia.	Tulkinnallinen laadullinen analyysi
Zavodna, L. S., Zavodny Pospisil, J., & Trejtnarova, L. (2024). Diy shoe sewing in a developed economy: Behind the motivation to sew shoes at home.	Tarkastelee sitä, miksi käsityöharrastajat tekevät itselleen ja perheenjäsenilleen kenkiä. Tutkittavat (n=13) ovat 24–47-vuotiaita tšekkiläisiä, joista yhdeksän on naisia ja neljä miehiä.	Ankkuroituun eli grounded teoriaan pohjautuva analyysi

3.4 Tekoälyn käyttö tutkielmassa

Turun kauppakorkeakoulu on laatinut ohjeistuksen tekoälyn käytöstä opinnäytetyössä, jotta tutkimuksessa tehty valinnat ovat täydellisen läpinäkyviä. Olen käyttänyt generatiivista tekoälyä kandidaatintutkielmani laatimisen apuna sen eri vaiheissa ja eri tarkoituksiin.

Vakuutan, että olen käyttänyt tekoälykaluja asianmukaisella huolellisuudella, olen ilmoittanut niiden käytöstä voimassa olevan ohjeistuksen mukaisesti ja otan täyden vastuun tämän työni sisällöstä kokonaisuudessaan.

Olen hyödyntänyt Microsoft Copilot -tekoälytyökalua tutkielman aiheen ideointivaiheessa, mutta tekoälyn antamat ehdotukset eivät täysin vastanneet omia mielenkiinnon kohteitani.

Lopullinen tutkimuskysymys on täten täysin oman pohdintani tuotosta. Lisäksi olen käyttänyt Copilot-työkalua löytääkseni ja korjatakseni tekstin kirjoitus-, kielioppi- ja pilkkuvirheitä sekä parantaakseni virkkeiden ja lyhyiden tekstisosuuksien muotoilua selkeämmäksi ja akateemisemmaksi. Olen kirjoittanut kaikki tekstikappaleet alun perin täysin itsenäisesti, ja tekoälyä on käytetty ainoastaan kielellisten korjausten tukena siten, että alkuperäinen ajatus ja sisältö ovat säilyneet muuttumattomina.

4 Toimijuus ja vastarinta omien vaatteiden ompelun kontekstissa

Tässä luvussa tarkastelen aineistossa ilmeneviä tuloksia siitä, miten omien vaatteiden ompelu kietoutuu toimijuuteen. Analyysi etenee yksilötasolta yhteisötasolle ja siitä edelleen yhteiskunnalliselle tasolle. Ensimmäisessä alaluvussa tarkastelen vastaajien kokemuksia omista vaikutusmahdollisuuksistaan ja minäpystyvyydestään ompeluharrastuksessa. Toisessa alaluvussa käsitelen henkilökohtaisen toimijuuden, läheistoimijuuden ja kollektiivisen toimijuuden ilmenemistä sekä sitä, miten henkilökohtainen harrastus voi muuntua kollektiiviseksi toiminnaksi. Näiden kahden alaluvun analyysi pohjautuu vahvasti Banduran (1977, 1982, 2001, 2012, 2013) sosiokognitiiviseen teoriaan. Kolmannessa ja neljännessä alaluvussa suhteutan ompeluharrastuksen laajempiin 2000-luvun yhteiskunnallisiin kysymyksiin, nimenomaisesti kulutuskulttuurin vastustamiseen ja feministisiin näkökulmiin. Näiden alalukujen analyysi on enemmän aineistolähtöistä.

4.1 Käsitys omasta pystyvyydestä ja vaikutusmahdollisuuksista

Aineistossa korostuu erityisesti vastaajien kokemukset siitä, että he voivat vaikuttaa merkittävästi omaan elämäänsä ompelemalla vaatteita itse. Kaikissa tarkastelemissani tutkimusartikkeleissa tuodaan esiin, kuinka ompelu mahdollistaa yksilöllisten, mieltymysten mukaisten ja hyvin istuvien vaatteiden valmistamisen. Martindalen ja McKinneyn (2020b, s. 39) mukaan ompeluharrastajilla on periaatteessa rajattomasti potentiaalisia vaatetusvaihtoehtoja, joten heidän vaatetusvalintansa eivät ole rajoittuneet pelkästään vaatekauppojen valikoimiin.

Monet tutkittavista ovat ilmaisseet tyytymättömyytensä valmiisiin vaatteisiin ja jalkineisiin, minkä takia he ovat aloittaneet tekemään vaatekappaleitaan (Bain, 2016; Clarke, 2019; Kaipainen & Pöllänen, 2021; Martindale & McKinney, 2020a, 2020b; Zavodna ym., 2024). Osa vastaajista jatkaa kuitenkin valmiiden vaatteiden ostamista niiden edullisuuden ja helpon saatavuuden vuoksi (Kaipainen & Pöllänen, 2021, 2025), mutta ompelu mahdollistaa päätäntävällän siitä, milloin ja missä määrin yksilöt osallistuvat vaatteiden massatuotannon kulutukseen (Martindale & McKinney, 2020b).

Aineistossa korostuvat myös haastateltavien kokemukset omista taidoistaan ja onnistumisistaan erilaisissa ompeluprojekteissa. Useat vastaajista kuvaavat itsevarmuuden ja osaamisen tunteita sekä haasteista selviytymisen kokemuksia, jotka voidaan tulkita vahvaksi minäpystyvyydeksi. Haastateltavat kertovat ompelun vahvistaneen myös kehonkuvaa,

mahdollistaneen persoonallisuuden paremman kuvastamisen sekä auttaneen selviytymään haastavista elämäntilanteista (Bain, 2016; Clarke, 2019; Hackney, 2013; Kaipainen & Pöllänen, 2021, 2025; Martindale & McKinney, 2020a, 2020b; Zavodna ym., 2024).

Kaipainen ja Pöllänen (2021, s. 6) kuvaavat osuvasti, kuinka ompeluharrastajien ongelmanratkaisutaidot joutuvat koetukselle vaatteita valmistettaessa ja kuinka haasteista suoriutuminen tuottaa henkilökohtaista mielihyvää ja kehittymistä.

Kaikilla vastaajilla kokemukset eivät kuitenkaan ole myönteisiä (Kaipainen & Pöllänen, 2021, 2025). Osa kuvaa passiivisuutta, ulkoisten esteiden aiheuttamaa toiminnan rajoittumista tai tunnetta siitä, etteivät omat ponnistelut johda toivottuihin lopputuloksiin. Ompeluun osallistumista rajoittavat muun muassa työtilan ja vapaa-ajan puute, taloudelliset rajoitteet materiaalien hankinnassa, ompelutarvikeliikkeiden heikko saatavuus sekä ikääntymisen vaikutus hienomotoriikkaan (Kaipainen & Pöllänen, 2025; Martindale & McKinney 2020b). Kaipainen ja Pöllänen (2025) luokittelevat osan haastattelemistaan ompelijoista 'taidottomiksi' ja 'traumatisoituneiksi', joille ompelu ei tuota mielihyvää. Toistuvat epäonnistumiset ovat näille henkilöille olleet merkki siitä, etteivät heidän taitonsa riitä, mikä on johtanut ompeluharrastuksen lopettamiseen ja siirtymiseen muiden käsityöharrastusten pariin. Kaipainen ja Pöllänen (2025) toteavat kuitenkin, että omien vaatteiden tekemistä estää ensisijaisesti ulkoiset eivätkä sisäiset tekijät.

Martindalen ja McKinneyn (2020, s. 40) mukaan ompelua harrastavien taidot ja saatavilla oleva aika vaikuttavat merkittävästi siihen, minkälaisia vaatteita he päättävät ommella. Ne, joilla on aikaa ja riittävästi taitoja, työskentelevät todennäköisemmin haastavien ja aikaa vievien projektien parissa. Sen sijaan ajallisesti rajoittuneet mutta taidokkaat ompelijat saattavat ommella yksinkertaisempia vaatteita ja ostaa teknisesti monimutkaisempia vaatteita valmiina. Kaipainen ja Pöllänen (2025, s. 7) yhtyvät tähän näkemykseen lisäämällä, kuinka ompelun hyödyt ilmenevät vain silloin, kun yksilön taitotaso on riittävä.

4.2 Henkilökohtaisen toimijuuden, läheistoimijuuden ja kollektiivisen toimijuuden ilmeneminen ompeluharrastuksessa

Toimijuuden eri muodot tulevat aineistossa esiin monipuolisesti. Sekä nuoremmat että iäkkäämmät vastaajat kertovat opetelleensa vaatteiden valmistamista itsenäisesti katselemalla YouTube-videoita, lukemalla ompelublogeja ja hyödyntämällä pienyrittäjien tuottamia PDF-ompelukaavoja (Martindale & McKinney, 2020b). Näiden materiaalien avulla saadut välittömät onnistumisen kokemukset ovat vahvistaneet ompelijoiden minäpystyvyyttä.

Vaatteiden tekeminen on kuitenkin teknisesti vaativa harrastus, joten itsenäisistä yrityksistä huolimatta monet kuvaavat ulkopuolisen avun ja tuen olleen keskeisiä taitojen kehittämisessä (Kaipainen & Pöllänen, 2025; Martindale & McKinney, 2020b).

Erityisesti läheistoimijuuden merkitys korostuu vastaajien kertomuksissa. Perheenjäsenet, sukulaiset ja ulkopuoliset ompeluharrastajat ovat tukeneet vastaajia hankalissakin projekteissa ja kannustaneet heitä jatkamaan harrastustaan (Kaipainen & Pöllänen, 2025; Martindale & McKinney, 2020b). Iäkkäämmät ompelijat muistelevat lapsuutensa ja nuoruutensa käsityökasvatusta, jossa käsityöopettaja auttoi kaavojen leikkaamisessa ja istuvuuden parantamisessa. Monille äidit ja isoäidit ovat toimineet inspiraation lähteinä harrastuksen aloittamiseen (Kaipainen & Pöllänen, 2025). Muiden antamat sanalliset vahvistukset ovat vahvistaneet vastaajien pystyvyysuskoa ja se on ollut monille voimaannuttavaa (Clarke, 2019; Martindale & McKinney, 2020a).

Ompelun kollektiivista ulottuvuutta käsitellään myös toistamiseen. Ryhmämuotoinen toiminta tarjoaa ompelijoille mahdollisuuksia sosiaaliseen vuorovaikutukseen, oppimiseen, yhteenkuuluvuuden tunteen vahvistamiseen ja hauskanpitoon (Bain, 2016; Clarke, 2019; Kaipainen & Pöllänen, 2025; Martindale & McKinney, 2020a; Thompson, 2022). Kollektiivisen toimijuuden ytimessä on jaettu pyrkimys kohti yhteisiä tavoitteita, ja vastaajat kuvaavatkin usein motivaatiokseen kannustaa muita vähentämään vaatekulutusta tekemällä vaatteita itse. Länsimaissa ompelutaitojen hiipuminen on etäännyttänyt kuluttajia vaatteiden valmistusprosesseista ja niiden vaativuudesta. Bain (2016) viittaa tunnetun *Tilly and the Buttons* -blogin kirjoittajan näkemykseen, jonka mukaan ompeluun rohkaiseminen lisääisi sekä uusien että vanhojen vaatteiden arvostusta. Kollektiivinen ulottuvuus linkittyy vastaajien kertomuksissa erityisesti kulutuskulttuurin ja massatuotannon vastustamiseen.

4.3 Omien vaatteiden tekeminen vastarintana kulutuskulttuuria kohtaan

Muotiteollisuuden kasvava tuotanto kytkeytyy laajempiin ympäristö- ja ihmisoikeuskysymyksiin, kuten luonnonvarojen ylikulutukseen sekä tuotantomaiden työntekijöiden heikkoihin työolosuhteisiin. Näiden ongelmien näkyväksi tuleminen on osaltaan lisännyt kuluttajien kriittistä suhtautumista pikamuotiin ja massatuotantoon. Osa ompeluharrastajista pyrkiikin vastustamaan paitsi luonnonvaroihin myös työntekijöihin kohdistuvaa riistoa omien vaatteiden tekemisen kautta (Bain, 2016; Hackney, 2013; Kaipainen & Pöllänen, 2021; Martindale & McKinney, 2020a, 2020b).

Clarke (2019, s. 121) tuo esiin, kuinka paluu ompeluharrastuksen ja omien vaatteiden valmistamisen pariin voi toimia keinona irtaantua kulutuskeskeisestä yhteiskunnasta, jossa erityisesti sosiaalisen median sisällöntuottajat luovat kuluttajille paineita mukautua sen hetkisiin vaatetrendeihin. Oman tyylin muovaaminen ja mieltymysten mukaisten vaatteiden ompeleminen voivat vähentää tarvetta ostaa uusia vaatteita, mikä puolestaan pienentää kysyntää ja sitä kautta myös tuotantoa (Neumann ym., 2020, s. 575).

Monet vaatteitaan tekevät ilmaisevat tyytymättömyyttä vaatetuotannon epätasa-arvoisiin kohtiin, kuten köyhempien maiden työntekijöiden huonoihin ja turvattomiin työolosuhteisiin sekä elämiseen riittämättömiin palkkoihin (Bain, 2016). Monet Bainin (2016) tarkastelemista ompelublogien pitäjistä – ja oletettavasti myös heidän lukijansa – ovat tämän turhautumisen seurauksena vähentäneet tai jopa kokonaan pidättäytyneet massatuotettujen vaatteiden ostamisesta.

Myös Hackney (2013) esittää samansuuntaisia havaintoja. Hänen mukaansa ompeluharrastajat ja heidän ympärilleen muodostuneet yhteisöt esittävät ja ottavat kantaa vaihtoehtoisiiin tapoihin elää kulutuskeskeisessä yhteiskunnassa. Ompelu ja muut käsityöt voivat laajentaa merkitystään pelkästä vapaa-ajan harrastuksesta keinoksi vähentää massatuotannon ympäristövaikutuksia, vastustaa hikipajatyötä, tukea työntekijöiden toimeentuloa ja tuottaa tarvittavia kotitaloustavaroita (Hackney, 2013, s. 187). Hackney (2013, s. 187) viittaa myös Jamie Chalmersin, verkossa Mr X Stitch -nimellä tunnetun käsityövaikuttajan, näkemykseen siitä, kuinka vaatteiden ja ylipäättään käsitöiden massatuotantoon tukeutuminen heikentää sekä yksilöiden toimijuutta että tekstiilitöiden arvostusta. Kaipainen ja Pöllänen (2025) puolestaan kuvaavat, kuinka ompeluharrastus nivoutuu hitaan muodin (*slow fashion*, vrt. *fast fashion*) periaatteisiin, joissa korostuvat vaatteiden laatu, kestävyys ja vähentynyt kulutus.

Ompeluharrastukseen liitetty vastarinta kulutuskulttuuria kohtaan ei kuitenkaan ole täysin ongelmaton. Vaikka osa ompeluharrastajista kokee omien vaatteiden tekemisen kulutusta vähentävänä tekona, kulutus saattaa käytännössä vain muuttaa muotoaan. Martindale ja McKinney (2020b, s. 38) raportoivat, että osa heidän haastattelemistaan vastaajista hankkii kankaita ja ompelutarvikkeita heräteostoksina tai ilman tarkkaa suunnitelmaa. Jotkut harrastajista kertovat kokevansa tällaisista hankinnoista jälkikäteen huonoa omatuntoa.

4.4 Omien vaatteiden tekeminen feministisestä näkökulmasta

Vaikka osa feministeistä on kritisoinut käsitöitä naisia alistavana ja perinteisiä sukupuolirooleja uusintavana toimintana, on tärkeää tunnistaa, että monet naiset kokevat perinteisesti naisille mielletty harrastuksen enemmän innostavina ja voimaannuttavina kuin rajoittavina (Thompson, 2022). Thompson (2022, s. 2) tuo esiin, että ompelijoiden suhteet feminismiin vaihtelevat: toiset pitävät ompelua nimenomaisesti feministisenä toimintana, osa ei liitä siihen lainkaan poliittista merkitystä, ja osa jopa torjuu feministiset näkemykset kokonaan. Keskeistä on kuitenkin hahmottaa, kuinka vaatteiden valmistaminen tai niiden hankkiminen perheelle nähtiin vielä 1900-luvulla pitkälti naisten velvollisuutena, mutta 2000-luvulla ompelusta on muodostunut keino itseilmaisuuksiin ja identiteetin rakentamiseen ajassa, jossa vaatteet hankitaan lähes poikkeuksetta valmiina (Bain, 2016; Clarke, 2019; Kaipainen ja Pöllänen, 2021; Kaipainen ja Pöllänen, 2025; Martindale & McKinney, 2020a; Thompson, 2022).

Vaatteiden ompelua voidaan tarkastella myös intersektionaalisuuden näkökulmasta, jonka avulla on analysoitu identiteetin ja erilaisten taustatekijöiden vaikutusta yksilön asemaan ja kokemuksiin. Siinä missä vaatteiden ompeleminen linkitti 1900-luvulla naisia suhteellisen laajasti iästä, luokasta ja etnisestä taustasta riippumatta toisiinsa, on sen merkitys muuttunut 2000-luvulla erityisesti globaalissa kontekstissa. Köyhemmissä maissa naiset työskentelevät taloudellisen pakon edessä vaateeteollisuuden hikipajoissa, kun taas länsimaissa vaatteiden ompelu näyttää jopa ylellisenä harrastuksena, johon vain harvoilla on aikaa ja taloudellisia resursseja (Clarke, 2019, s. 138; Hackney, 2015, s. 170).

Tästä eriytymisestä huolimatta vaatteiden ompelu on kautta historian toiminut naisia yhdistävänä käytäntönä. Bainin (2016) mukaan ompeleminen on toiminut tilana, jossa tieto ja taidot siirtyvät sukupuoletta toiselle ja jossa naiset voivat rakentaa ja ilmaista omaa naisellista identiteettiään. 2000-luvulla digitaaliset ympäristöt, kuten ompelublogit ja -ryhmät, ovat luoneet laajemmalle ulottuvia yhteisöjä, jotka tarjoavat eri-ikäisille ja erilaisista taustoista tuleville naisille mahdollisuuden jakaa kokemuksiaan, kehittää osaamistaan ja tuoda omaa ääntään kuuluviin (Bain, 2016; Clarke, 2019; Hackney, 2015; Kaipainen & Pöllänen, 2021; Martindale & McKinney, 2020a).

Nykykontekstissa ompelun merkitys nimenomaan naisellisen identiteetin rakentamisen välineenä on entisestään vahvistunut. Naisten ulkonäköön ja kehoihin on historiallisesti kohdistunut voimakkaita normatiivisia odotuksia, mutta itse tehdyissä vaatteissa yksilö voi

muokata pukeutumistaan täysin omien toiveidensa mukaiseksi (Bain, 2016). Ompelu tarjoaa mahdollisuuden sekä normatiivisen feminiinisyyden ilmaisemisen että sen kriittisen haastamisen.

Erityisesti kehopositiivisuuden näkökulmasta ompelu tarjoaa välineen vastustaa muotiteollisuuden kapeita kehonormeja. Myös kookkaammat naiset voivat tehdä vaatteita, jotka vahvistavat heidän naisellisuuden kokemustaan ja haastavat käsityksiä siitä, minkälaisia kehoja pidetään naisellisina (Bain, 2016, s. 63). Kehopositiivisuusliikkeessä onkin korostettu ajatusta siitä, ettei kehon tarkoitus ole sopeutua vaatteisiin, vaan vaatteiden kehoon. Bain (2016, s. 63) havainnollistaa tätä siteeraamalla *The Guardian* -lehdessä julkaistua mielipidekirjoitusta, jonka mukaan yksi omien vaatteiden tekemisen vapauttavimmista puolista on se, ettei omaa kehoa tarvitse arvioida ja tuomita muotiteollisuuden määrittelemien kokotaulukkojen pohjalta.

Lisäksi Thompson (2022) näkee pelkästään itselle ommeltujen vaatteiden valmistamisen feministisenä voimaantumisen muotona. Vaikka monet naiset osaisivat tehdä vaatteita myös muille, Thompson (2022, s. 7) tulkitsee tästä pidättäytymisen eräänlaiseksi vastarinnaksi: se haastaa oletuksen, jonka mukaan naisten tulisi jatkuvasti priorisoida muiden hyvinvointia oman toimintansa ja ajankäyttönsä kustannuksella. Päätös vaatteiden tekemisestä pelkästään itselleen merkitsee näin päätäntävaltaa oman ajan käytöstä ja taitojen hyödyntämisestä.

5 Johtopäätökset

Tässä tutkielmassa olen tarkastellut kahta toisiinsa kietoutuvaa kysymystä: ensinnäkin sitä, miten omien vaatteiden tekeminen kietoutuu toimijuuteen 2000-luvun länsimaaisissa kulutuskeskeisissä yhteiskunnissa ja toiseksi sitä, millä tavoin vaatteiden ompeleminen voi näyttäytyä vastarinnan muotona kulutuskulttuureja kohtaan. Toimijuutta olen analysoinut Albert Banduran (1977, 1982, 2001, 2012, 2013) sosiokognitiivisen teorian ja feministisen toimijuuskäsityksen kautta, kun taas vastarinnan merkityksiä olen tarkastellut aineistolähtöisemmin. Tutkielmani tavoitteena on näin ollut hahmottaa, millaisia merkityksiä omien vaatteiden tekeminen saa sekä toimijuuden että vastarinnan näkökulmista.

Yksilötasolla ompelu vahvistaa monien harrastajien kokemusta minäpystyvyydestään ja vaikutusmahdollisuuksistaan. Nämä myönteiset kokemukset toimivat usein kannustimina jatkaa ompeluharrastusta myös tulevaisuudessa. Osa harrastajista on kuitenkin päätenyt lopettamaan ompelun tahtomattaan erilaisten ulkoisten tekijöiden vuoksi. Näihin haasteisiin voidaan puuttua laajemman kollektiivisen toiminnan keinoin, esimerkiksi hyödyntämällä jakamistaloutta, jossa tavaroita ja tiloja jaetaan, lainataan, vuokrataan tai vaihdetaan yhteiskäyttöön. Toisaalta jotkut ovat lopettaneet ompelun siksi, että se on koettu liian haastavaksi ja kuormittavaksi harrastukseksi. Tällaisissa tilanteissa ompeluharrastajien ja -yhteisöjen tarjoama vertaistuki ja apu nousevat keskeiseen asemaan. Esimerkiksi ompelutyöpajat voivat toimia tärkeinä kannustimina ja madaltaa kynnystä jatkaa omien vaatteiden tekemistä.

Lisäksi ompeluharrastuksessa korostuvat erityisesti sosiaaliset ja ympäristölliset arvot. Monet vastaajat kuvaavat muotiteollisuudesta irtaantumista ja omien vaatteiden tekemistä vastarintana kestäättömille ja epäeettisille kulutusrakenteille. Omien vaatteiden ompelu näyttäytyy siten tapana kyseenalaistaa vallitsevia kulutuskäytäntöjä ja massatuotantoon perustuvaa vaateteollisuutta. Yllättävää oli kuitenkin huomata, että joissakin tapauksissa ompelutarvikkeiden ja kankaiden kulutus voi myös uusintaa ylikulutukseen perustuvia toimintamalleja, vaikka monen harrastajan keskeisenä tavoitteena oli kuluttaa kestävämmiin. Kuluttajan näkökulmasta vaikuttavin tapa ottaa kantaa kulutuskeskeisyyteen onkin valmistaa tai hankkia vaatteita ja muita tavaroita ainoastaan todelliseen tarpeeseen, käyttää niitä mahdollisimman pitkään sekä huolehtia niiden asianmukaisesta kierrättämisestä tuotteen elinkaaren lopussa.

Feministisestä näkökulmasta vaatteiden valmistaminen nähdään länsimaissa erityisesti naisia voimaannuttavana toimintana. Sen kautta erikokoiset ja -muotoiset naiset voivat saada keholleen sopivia ja mieltymyksiään vastaavia vaatteita. Ompeluyhteisöt toimivat tiloina erikokoisille ja erilaisista taustoista tuleville naisille ja rakentavat yhteenkuuluvuuden tunnetta. Käsitöiden kontekstissa naisten toimijuus on perinteisesti ilmennyt ensisijaisesti kollektiivisena toimintana kulttuuristen ja yhteiskunnallisten rajoitteiden takia, mutta 2000-luvulle tultaessa henkilökohtainen toimijuus ja yksilöllinen päätösvalta ovat päässeet aiempaa vahvempaan asemaan.

Tutkielmani vahvuutena voidaan pitää aiempien tutkimusten systemaattista kokoamista ja niiden tarkastelua uudenaikaisesta teoreettisesta näkökulmasta. Banduran minäpystyvyyden käsite auttaa ymmärtämään, miksi ompelu voidaan kokea sekä voimaannuttavana että lannistavana toimintana. Feministinen toimijuuskäsitys puolestaan laajentaa yksilötason tarkastelua nostamalla esiin, että kaikki toiminta tapahtuu sukupuolittuneiden kulttuuristen ja taloudellisten rakenteiden puitteissa. Omien vaatteiden tekeminen näyttäytyy näin sekä henkilökohtaisena harrastuksena että osana laajempaa yhteiskunnallista ja kulttuurista neuvottelua.

Tutkielmani keskeisenä rajoituksena on, ettei se sisällä omaa empiiristä aineistoa, vaan perustuu aiempiin tutkimuksiin, joissa korostuvat erityisesti länsimaisten naisompelijoiden kokemukset. Tämä rajoittaa tarkastelua sukupuolen, luokan ja kulttuurisen kontekstin osalta. Jatkotutkimuksessa olisi tärkeää tarkastella omien vaatteiden tekemistä empiirisesti esimerkiksi haastattelujen tai spesifimpien kyselytutkimusten avulla sekä pyrkiä tuomaan esille laajemmin eri sukupuoli-identiteetteihin identifioituvien ja ei-länsimaisten vastaajien kokemuksia.

Kaiken kaikkiaan aikana, jolloin valmiiden vaatteiden saatavuus ja trendikkyys ovat ennennäkemättömän korkealla, omien vaatteiden ompeleminen näyttäytyy keinona irtaantua massamuodin normeista ja rajoitteista. Ompeluharrastus voi vahvistaa luottamusta omaan taitoihin ja tarjota tekijöille valmiisiin vaatteisiin verrattuna laajemman päätäntävällän kehön ja identiteetin visuaalisesta esittämisestä. Yksilöt käyttävät todennäköisesti pidempään hyvin istuvia ja esteettisesti miellyttäviä vaatteita, mikä osaltaan vähentää tarvetta hankkia uusia valmiita vaatteita. Vaatteiden ompelun hyödyt korostuvat erityisesti niiden naisten kohdalla, jotka sijoittuvat vallitsevien kauneusstandardien ulkopuolelle. Sukupuolesta ja iästä riippumatta ompelu näyttäytyy kuitenkin merkityksellisenä harrastuksena, joka mahdollistaa

yksilötasolla kokonaisvaltaisemman itsensä toteuttamiseen ja tarjoaa yhteisötasolla keinoja kyseenalaistaa vallitsevia yhteiskunnallisia normeja ja rakenteita.

Lähteet

- Alshayeb, S. (2025). The sociology of fashion: How clothing shapes identity and class. *Arts and Social Sciences Journal*, 16(1), artikkeli 650. <https://doi.org/10.37421/2151-6200.2025.16.650>
- Arnould, E. J. & Thompson, C. J. (2005). Consumer culture theory (CCT): Twenty years of research. *Journal of Consumer Research*, 31(4), 868–882. <https://doi.org/10.1086/426626>
- Bain, J. (2016). “Darn right I’m a feminist... Sew what?” The politics of contemporary home dressmaking: Sewing, slow fashion and feminism. *Women’s Studies International Forum*, 54, 57–66. <https://doi.org/10.1016/j.wsif.2015.11.001>
- Bandura, A. (1977). Self-efficacy: Toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological Review*, 84(2), 191–215. <https://doi.org/10.1037/0033-295X.84.2.191>
- Bandura, A. (1982). Self-efficacy mechanism in human agency. *American Psychologist*, 37(2), 122–147. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.37.2.122>
- Bandura, A. (2001). Social cognitive theory: An agentic perspective. *Annual Review of Psychology*, 52, 1–26. <https://doi.org/10.1146/annurev.psych.52.1.1>
- Bandura, A. (2012). Social cognitive theory. Teoksessa E. T. Higgins, P. A. M. Van Lange & A. W. Kruglanski (toim.), *Handbook of Theories of Social Psychology* (Osa 1, 349–374). SAGE Publications, Limited. <https://doi.org/10.4135/9781446249215.n18>
- Bandura, A. (2013). Social cognitive theory. Teoksessa M. S. Eastin (toim.), *Encyclopedia of media violence: One-volume set* (s. 333–336). SAGE Publications, Incorporated.
- Clarke, N. A. (2020). Exploring the role of sewing as a leisure activity for those aged 40 years and under. *TEXTILE*, 18(2), 118–144. <https://doi.org/10.1080/14759756.2019.1613948>
- Crisp, B. R. (2023). Stitching: Spiritual or not? *Journal for the Study of Spirituality*, 13(1), 20–32. <https://doi.org/10.1080/20440243.2023.2187967>
- Durrani, M. (2018). ”People gather for Stranger Things, so why not this?” Learning sustainable sensibilities through communal garment-mending practices. *Sustainability*, 10(7), artikkeli 2218. <https://doi.org/10.3390/su10072218>
- Global Fashion Agenda & Boston Consulting Group. (2017). *Pulse of the fashion industry 2017*. https://www.copenhagenfashionsummit.com/wp-content/uploads/2017/05/Pulse-of-the-Fashion-Industry_2017.pdf

- Global Fashion Agenda, Boston Consulting Group & Sustainable Apparel Coalition. (2019). *Pulse of the fashion industry 2019*. <https://media-publications.bcg.com/france/Pulse-of-the-Fashion-Industry2019.pdf>
- Haavisto-Kurki, A. (18.06.2022). *Lapsi rakentaa minuuttaan kädentaiteiden avulla – viime vuosien DIY-kulttuurin suosio on lisännyt käsillä tekemistä kotona, mutta se ei riitä*. Yle Uutiset. <https://yle.fi/aihe/a/20-10002787>
- Hackney, F. (2013). Quiet activism and the new amateur: The power of home and hobby crafts. *Design and Culture*, 5(2), 169–193. <https://doi.org/10.2752/175470813X13638640370733>
- Jefferies, J. (2016). Crocheted strategies: Women crafting their own communities. *TEXTILE*, 14(1), 14–35. <https://doi.org/10.1080/14759756.2016.1142788>
- Kaipainen, M. & Pöllänen, S. (2021). Garment sewing as a leisure craft. *Techne Series*, 28(1), 1–15. <https://journals.oslomet.no/index.php/techneA/article/view/4021>
- Kaipainen, M. & Pöllänen, S. (2025). Why don't they sew anymore? — Exploring the decline of home garment sewing. *Journal of Community & Applied Social Psychology*, 35(5), artikkeli e70172. <https://doi.org/10.1002/casp.70172>
- Kangasniemi, M., Utriainen, K., Ahonen, S., Pietilä, A., Jääskeläinen, P. & Liikanen, E. (2013). Kuvaileva kirjallisuuskatsaus: eteneminen tutkimuskysymyksestä jäsenettyyn tietoon. *Hoitotiede*, 25(4), 291–301.
- Kauppila, P. A., Silvonen, J. & Vanhalakka-Ruoho, M. (2015). *Toimijuus, ohjaus ja elämäntietä*. Itä-Suomen yliopisto. <https://erepo.uef.fi/handle/123456789/15099>
- Mahama Atchulo, F. M. (2025). From your size to my size: Fashioning agency among Kenyan consumers. *Fashion Theory*, 1–27. <https://doi.org/10.1080/1362704X.2025.2588073>
- Martindale, A. & McKinney, E. (2020a). Self-sewn identity: How female home sewers use garment sewing to control self-presentation. *Journal of Consumer Culture*, 20(4), 563–577. <https://doi.org/10.1177/1469540518764238>
- Martindale, A. & McKinney, E. (2020b). Why do they sew? Women's motivations to sew clothing for themselves. *Clothing and Textiles Research Journal*, 38(1), 32–48. <https://doi.org/10.1177/0887302X19872552>
- McGovern, A. & Barnes, C. (2022). Visible mending, street stitching and embroidered handkerchiefs: How craftivism is being used to challenge the fashion industry. *International Journal for Crime, Justice and Social Democracy*, 11(2), 87–101. <https://doi.org/10.5204/ijcsd.2352>

- McNay, L. (2016). Agency. Teoksessa M. Hawkesworth & L. Disch (toim.), *The Oxford Handbook of Feminist Theory* (s. 39–60). Oxford University Press.
<https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780199328581.013.2>
- McRobbie, A. (1997). Bridging the gap: Feminism, fashion and consumption. *Feminist Review*, 55(1), 73–89. <https://doi.org/10.1057/fr.1997.4>
- Mercadal, T. (2021). *Consumer culture theory*. EBSCO Research Starters.
<https://www.ebsco.com/research-starters/economics/consumer-culture-theory>
- Mishra, V. (27.03.2025). *Fast fashion fuelling global waste crisis, UN chief warns*. UN News.
<https://news.un.org/en/story/2025/03/1161636>
- Neumann, H. L., Martinez, L. M. & Martinez, L. F. (2020). Sustainability efforts in the fast fashion industry: Consumer perception, trust and purchase intention. *Sustainability Accounting, Management and Policy Journal*, 12(3), 571–590.
<https://doi.org/10.1108/SAMPJ-11-2019-0405>
- Pizzo, L. (2022). *Diy culture in the 2000s*. EBSCO Research Starters.
<https://www.ebsco.com/research-starters/economics/diy-culture-2000s>
- Rebbani, Y. (24.3.2026). *Forget about the price tag: The hidden cost of fast fashion*. Greenpeace. <https://www.greenpeace.org/international/story/82296/the-hidden-cost-of-fast-fashion-shein-temu-zara/>
- Salminen, A. (2023). *Mikä kirjallisuuskatsaus?: Johdatus kirjallisuuskatsauksen tyyppeihin ja joihinkin hallintotieteellisiin sovelluksiin* (2. p.). Vaasan yliopisto.
<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-395-081-8>
- Sassatelli, R. (2020). Consumer society. Teoksessa G. Ritzer. (toim.), *The Blackwell Encyclopedia of Sociology* (s. 1–5).
<https://doi.org/10.1002/9781405165518.WBEOC208.PUB2>
- Sekules, K. (2025). Optics of obvious mending. *Fashion Theory*, 29(7), 899–928.
<https://doi.org/10.1080/1362704X.2025.2526257>
- Southerton, D. (toim.). (2011). Introduction. Teoksessa *Encyclopedia of Consumer Culture* (s. xxix–xxxiv). SAGE Publications, Inc. <https://doi.org/10.4135/9781412994248>
- Suomen Tekstiili & Muoti. (15.12.2025). *Vaatteiden ja kodintekstiilien kuluttajamarkkina Suomessa ja Euroopassa*. Haettu 12.3.2026 osoitteesta <https://www.stjm.fi/tekstiili-ja-muotiala-suomessa/tilastot/kuluttajamarkkina/>
- Thompson, E. (2022). Labour of love: Garment sewing, gender, and domesticity. *Women's Studies International Forum*, 90, artikkeli 102561.
<https://doi.org/10.1016/j.wsif.2022.102561>

Tieteen termipankki. (2026). *Hyödyke*. Haettu 13.2.2026 osoitteesta

<https://tieteentermipankki.fi/wiki/Taloustiede:hy%C3%B6dyke>

Tolkki, K. (26.11.2025). *Sheinin pikamuodista löytyi vaarallisia kemikaaleja – ”En käyttäisi, jos vielä haluaisin lapsia”*, sanoo asiantuntija. Yle Uutiset. [https://yle.fi/a/74-](https://yle.fi/a/74-20196296)

[20196296](https://yle.fi/a/74-20196296)

Vilarinho, S. & Christiaans, H. (2020). Identity building through mediation by African tailors. *International Journal of Urban and Regional Research*, 44(5), 841–856.

<https://doi.org/10.1111/1468-2427.12893>

Wallenberg, L. Fashion and feminism. (2024). Teoksessa V. Pouillard & V. Dubé-Senécal (toim.), *Routledge History of Fashion and Dress, 1800 to the present* (s. 185–206).

Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780429295607-13>

Zavodna, L. S., Zavodny Pospisil, J. & Trejtnarova, L. (2024). Diy shoe sewing in a developed economy: Behind the motivation to sew shoes at home. *Fashion Practice*, 16(2), 214–235. <https://doi.org/10.1080/17569370.2024.2315129>

Liitteet

Liite 1. Analyysin koodikirja

Koodin nimi	Koodin kuvaus	Esimerkkejä aineistosta
Toimijuuden perusperiaate: Käsitys omasta pystyvyydestä		
Vaikutusmahdollisuuden kokemus	Ilmaisu, jossa vastaaja kertoo voivansa vaikuttaa tapahtumien kulkuun omalla toiminnallaan.	<i>"One older engaged sewist lists some of her motivations in blogging about sewing as: "To develop my creativity...and let out my quirk!! (this once confident creature has gotten cooped up at work). Having a blog gives me somewhere to voice my ideas." (Bain, 2016)</i> <i>"By being able to sew I can make an outfit to how I want it to be and fit me perfectly." (Clarke, 2020)</i>
Vaikutusmahdollisuuden puute	Ilmaisu, jossa vastaaja kertoo kokemistaan esteistä tai siitä, ettei mikään muutu, vaikka yrittää.	<i>"Nowadays, sewing is scarce when you can no longer get fabrics here in the outskirts, and ready-made clothes are even cheaper than materials." (Kaipainen ja Pöllänen, 2025).</i> <i>"I need to clear my head of other jobs before I can feel guilt free about sitting down to sew. Sewing is an indulgent luxury for me." (Clarke, 2020)</i>
Korkea pystyvyyssusko	Ilmaisu, jossa näkyy luottamus omaiin taitoihin ja kykyihin onnistua tehtävässä.	<i>"I know how to sew and I like making things out of fabric." (Bain, 2016)</i> <i>"The whole thing just makes me feel good about myself, I can sit and think, 'I made that', and that's a great feeling." (Clarke, 2020)</i>
Matala pystyvyyssusko	Ilmaisu, jossa vastaaja epäilee omia kykyjään tai arvioi onnistumisen todennäköisyyttä heikoksi.	<i>"I no longer sew clothes because I don't have the necessary skills. There is always some fault that bothers me." (Kaipainen & Pöllänen, 2025)</i> <i>"I have lots of ideas for remaking clothes, but neither the nerves nor the skills to implement them." (Kaipainen & Pöllänen, 2025)</i>
Toimijuuden kolme muotoa		
Henkilökohtainen toimijuus	Ilmaisu, jossa vastaaja toimii täysin itsenäisesti ja saavuttaa haluamansa lopputuloksen.	<i>"I loved that I could try all kinds of things, and from the very beginning, I modified the ready-made patterns." (Kaipainen & Pöllänen, 2025)</i> <i>"I couldn't find adequate barefoot shoes on the market for my kids and me. So, I tried to sew barefoot shoes on my own. First for the kids, then for me. I started to enjoy it, and shoemaking became my hobby." (Zavodna ym., 2024)</i>
Läheistoimijuus	Ilmaisu, jossa vastaaja kertoo pyytäneensä tai saaneensa apua, tukea tai jonkun toisen toimimaan puolestaan.	<i>"We were given patterns and guidance to cut and sew clothes for ourselves, and the teacher fitted those garments to suit us." (Kaipainen & Pöllänen, 2025)</i> <i>"I somehow could sew my wide- leg pants because my friend had already cut the parts for me." (Kaipainen & Pöllänen, 2025)</i>

Koodin nimi	Koodin kuvaus	Esimerkkejä aineistosta
Kollektiivinen toimijuus	Ilmaisu, jossa vastaaja kuvaa yhteistyötä ja yhteisiä projekteja.	<i>"Sometimes in work I am faced with highly stressful situations, difficult or challenging and vulnerable students for example, and sewing can either be a connection between us—working on something together, having a shared goal, enjoying doing something, or teaching them a skill."</i> (Clarke, 2020) <i>"I know that in any of my sewing groups, someone's up and sewing at all times and I can have an answer in like 10 minutes."</i> (Martindale & McKinney, 2020b)
Muut koodit		
Feministiset näkemykset	Ilmaisu, jossa ompelua tarkastellaan kriittisesti naisten näkökulmasta.	<i>"I am a feminist who sews frilly, ruffled dresses all the time. — From a feminist standpoint, I understand the impulse to eschew the traditional. For so long, we were told our place was in the kitchen, so why hop right back into it, once we're free? Well, because I like to."</i> (Bain, 2016) <i>"Many plus-sized women, ourselves included, began sewing as a refuge from the exclusionary sizing and unimaginative designs of ready-to-wear fashion..."</i> (Bain, 2016)
Kulutuskulttuurin vastustaminen	Ilmaisu, jossa ompelua kuvaillaan vastarintana kulutuskulttuuria kohtaan.	<i>"Perhaps we can all make a concerted effort to encourage more people to learn to make their own clothes, in order to foster understanding of the work involved in the production process (it takes ages to make a dress, why oh why does it cost £10 from Primark??), to slow down our collective fashion consumption, and encourage everyone to treasure what's already in their wardrobe."</i> (Bain, 2016) <i>"I am far more forgiving of the homemade-y looking elements of my clothes because they exhibit the truth that it is possible to avoid mass-manufactured clothing. That badly applied bias binding or concealed zip reminds me that I'm contributing, in some small way, to the debate about our culture's sustainability."</i> (Bain, 2016)

Liite 2. Käytetyt hakulausekkeet ja lisäkäsitteet

Pääkäsite suomeksi	Hakusanat englanniksi
Ompeleminen	Sewing OR sew OR sewster* OR sewer* OR knit OR knitted OR knitting* OR knitwear* OR knitter* OR dressmaking* OR stitching OR stitch OR stitchwork OR stitcher* OR crochet* OR embroider* OR tailoring OR tailory OR tailor OR mending OR mend OR "DIY clothing" OR "DIY clothes" OR "DIY fashion"
Toimijuus	Agency OR "human agency" OR "personal agency" OR "individual agency" OR "proxy agency" OR "collective agency" OR "micro-agency" OR "craft agency" OR empower*
Kulutusyhteiskunta ja kulutuskulttuuri	"Consumer behavior*" OR "consumer decision making" OR "consumer culture" OR "consumer society" OR consumption OR consumerism OR commodification OR "consumer ethics" OR materialism OR materialistic OR materialist
Lisäkäsitteet	Resistance OR resist OR boycott* OR activis* OR "consumer activis*" OR craftivism